

Priekšlikumi sociālās drošības sistēmas pilnveidošanai

Reģionālajiem semināriem

Evija Kūla, LM Sociālās iekļaušanas un sociālā darba politikas departaments

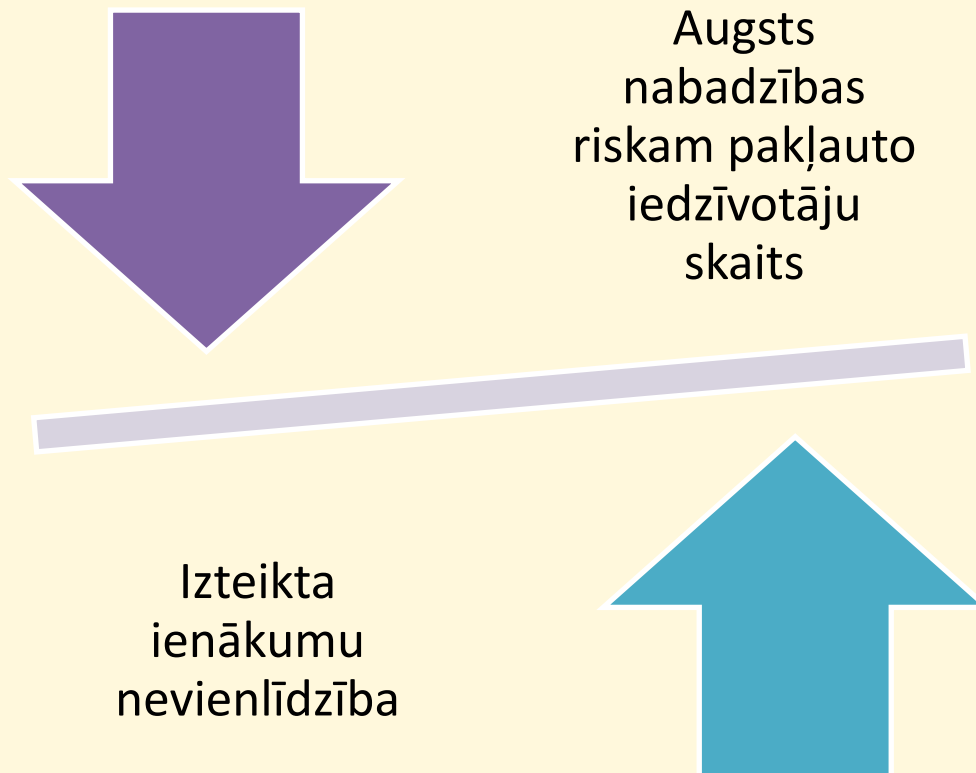

Atbildes uz jautājumiem:

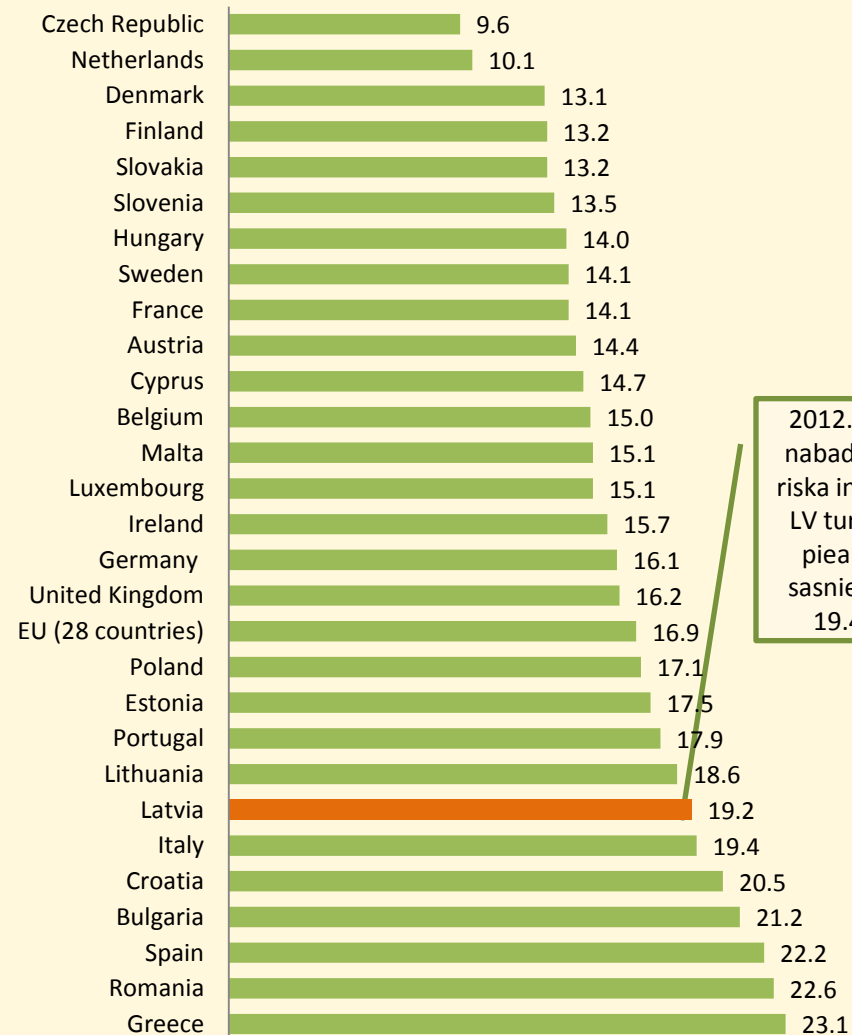
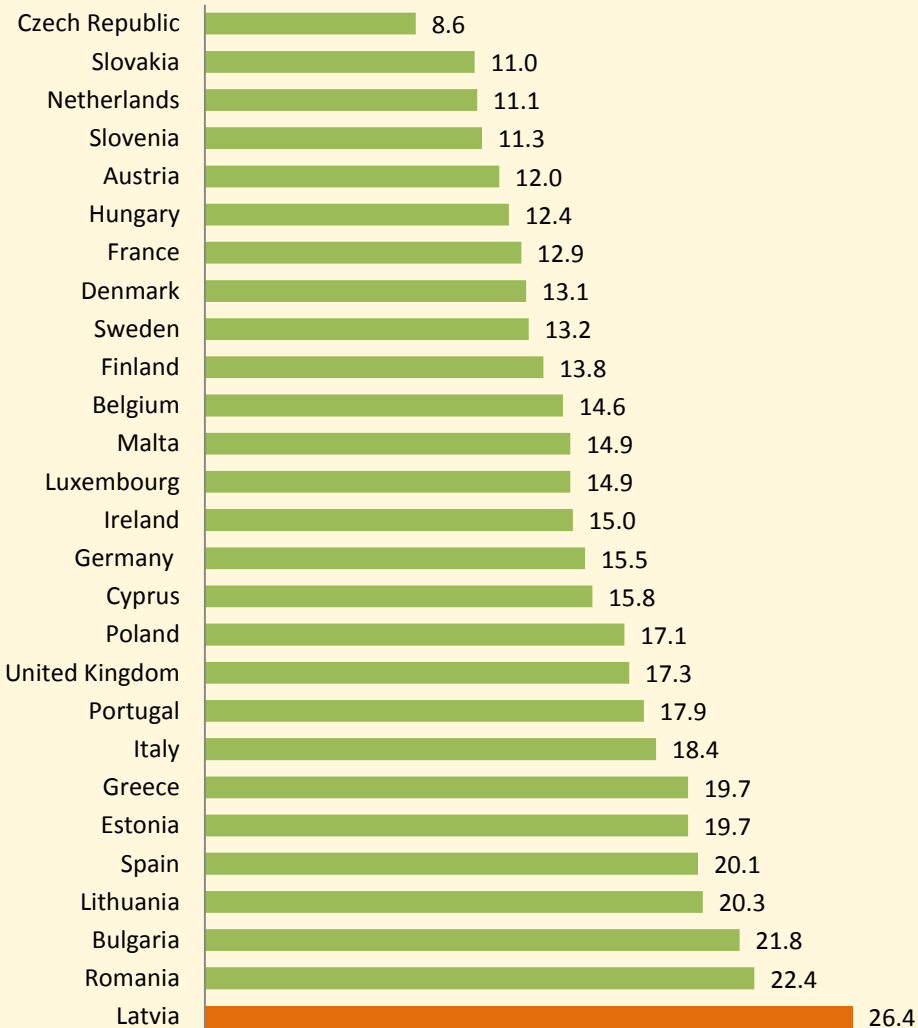
- 1) Kāpēc ir nepieciešamas izmaiņas?
- 2) Kas ir paveikts līdz šim?
- 3) Kāds ir izmaiņu piedāvājums?
- 4) Kas būs ieguvēji izmaiņu rezultātā?
- 5) Ar kādiem izaicinājumiem ir jārēķinās?
- 6) Kādi ir turpmākie soļi izmaiņu ieviešanai?

I. Kāpēc ir nepieciešamas izmaiņas? (1)

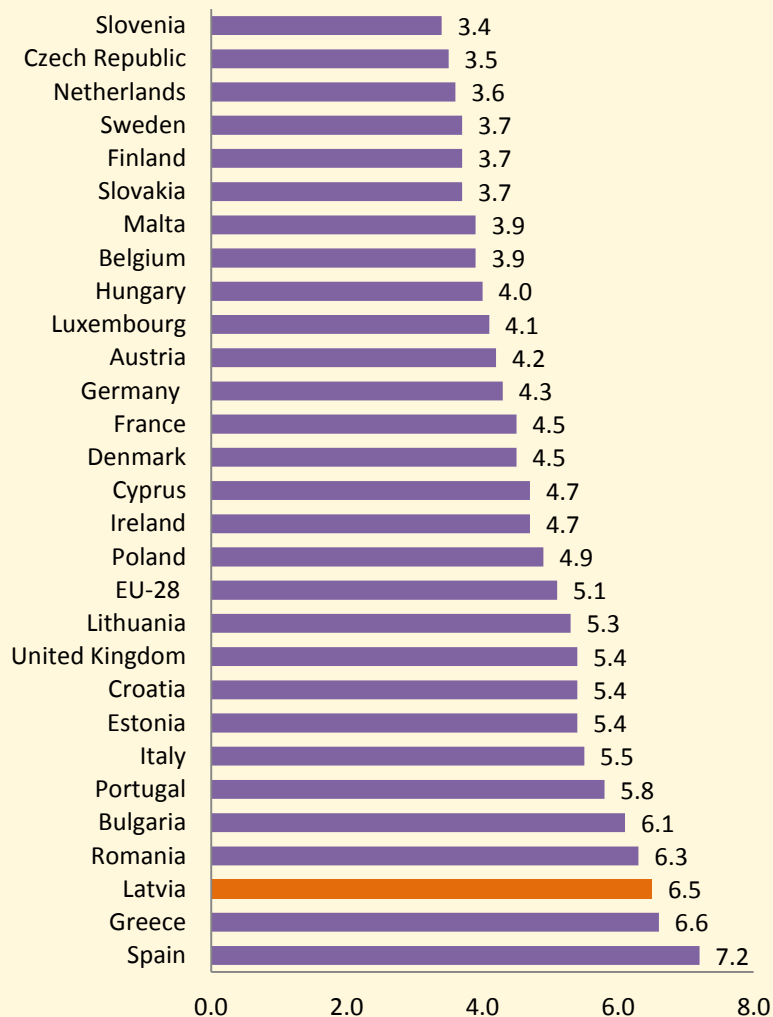
Nabadzības riska indekss ES 2008. un 2011.gadā % (Eurostat dati)

2012.gadā
nabadzības
riska indekss
LV turpina
pieaugt,
sasniedzot
19.4%

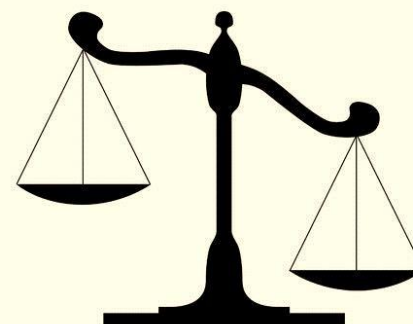

S80/S20 ienākumu kvintiļu attiecības indekss (2012)

Ienākumu nevienlīdzība

Latvijā turīgāko iedzīvotāju
ienākumi ir
6.5x lielāki,
salīdzinot ar nabadzīgāko
iedzīvotāju ienākumiem

Daži nacionālie statistikas dati

20,1 tūkst.
strādājošie ir
trūcīgi (2,8% no
strādājošajiem
kopumā)

70,5 tūkstošiem
pensionāru
pensijas apmērs
ir līdz **129 €**
mēnesī

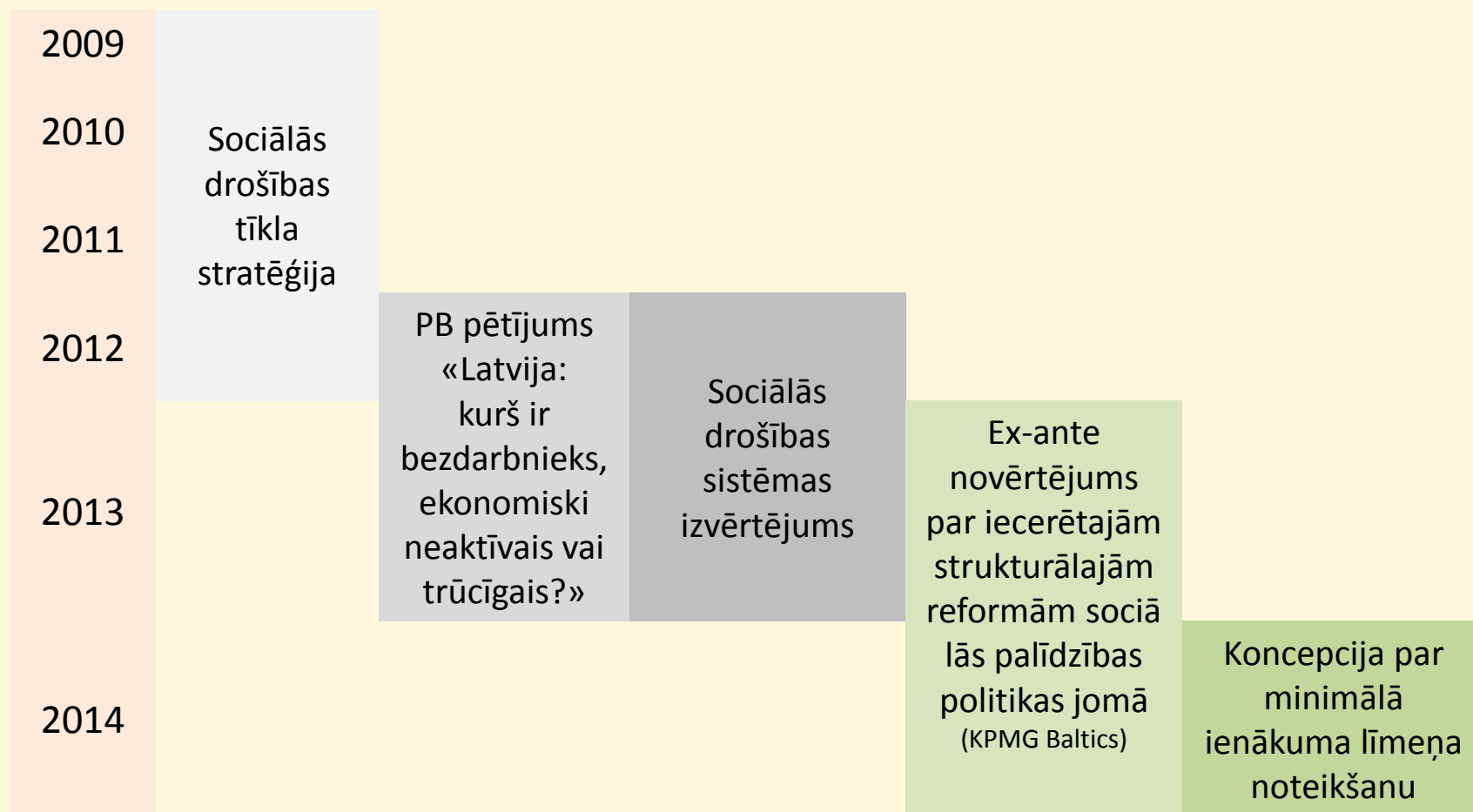
57,8 tūkst.
ģimenes ar
bērniem ir
trūcīgas (≈32% no
ģimenēm ar
bērniem kopumā)

158,9 tūkstoši
trūcīgo un
maznodrošināto
saņem **dzīvokļa**
pabalstu, kura
vidējais apmērs ir
12,3 € mēnesī

Latvijā ir **134,4**
tūkst. trūcīgas
personas jeb **6%**
no iedzīvotājiem
kopumā.
Aptuveni pusei
(48%) jeb 64,4
tūkstošiem
trūcīgo
iedzīvotāju (3,2%
no LV iedzīvot.)
ienākumi ir
mēnesī līdz **50 €**

II. Kas ir paveikts līdz šim? (1)

Kādi ir galvenie secinājumi pēc veiktajiem pētījumiem un īstenotajiem pasākumiem?

- Spēkā esošie minimālie ienākumu līmeņi (GMI, trūcīgās un maznodrošinātās personas ienākumu līmenis) nav sasaistīti ar sociālekonomiskās situācijas raksturojošajiem rādītājiem → nepamatots minimālo ienākumu līmeņu apmērs
- Citi minimālo ienākumu apmēri (piem., minimālā pensija, neapliekamais minimums u.c.) attiecīgi izriet no citiem, ne ar adekvāta minimālā ienākuma līmeņa saistītiem kritērijiem → necaurspīdīgi un neskaidri dažādu minimālo ienākumu apmēru noteikšanas nosacījumi
- Valsts un pašvaldību sociālie transferti (pabalsti, pensijas u.c.) nav pietiekami mērķēti uz trūcīgākajiem iedzīvotājiem → pēc atbalsta saņemšanas trūcīgie iedzīvotāji aizvien atrodas uz nabadzības riska robežas
- Augsts darbaspēka nodokļu slogs strādājošajiem ar zemu atalgojumu → zemu atalgotie darbinieki ir pakļauti nabadzības riskam un sociālās palīdzības saņēmēji nav motivēti strādāt zemu atalgotos darbus

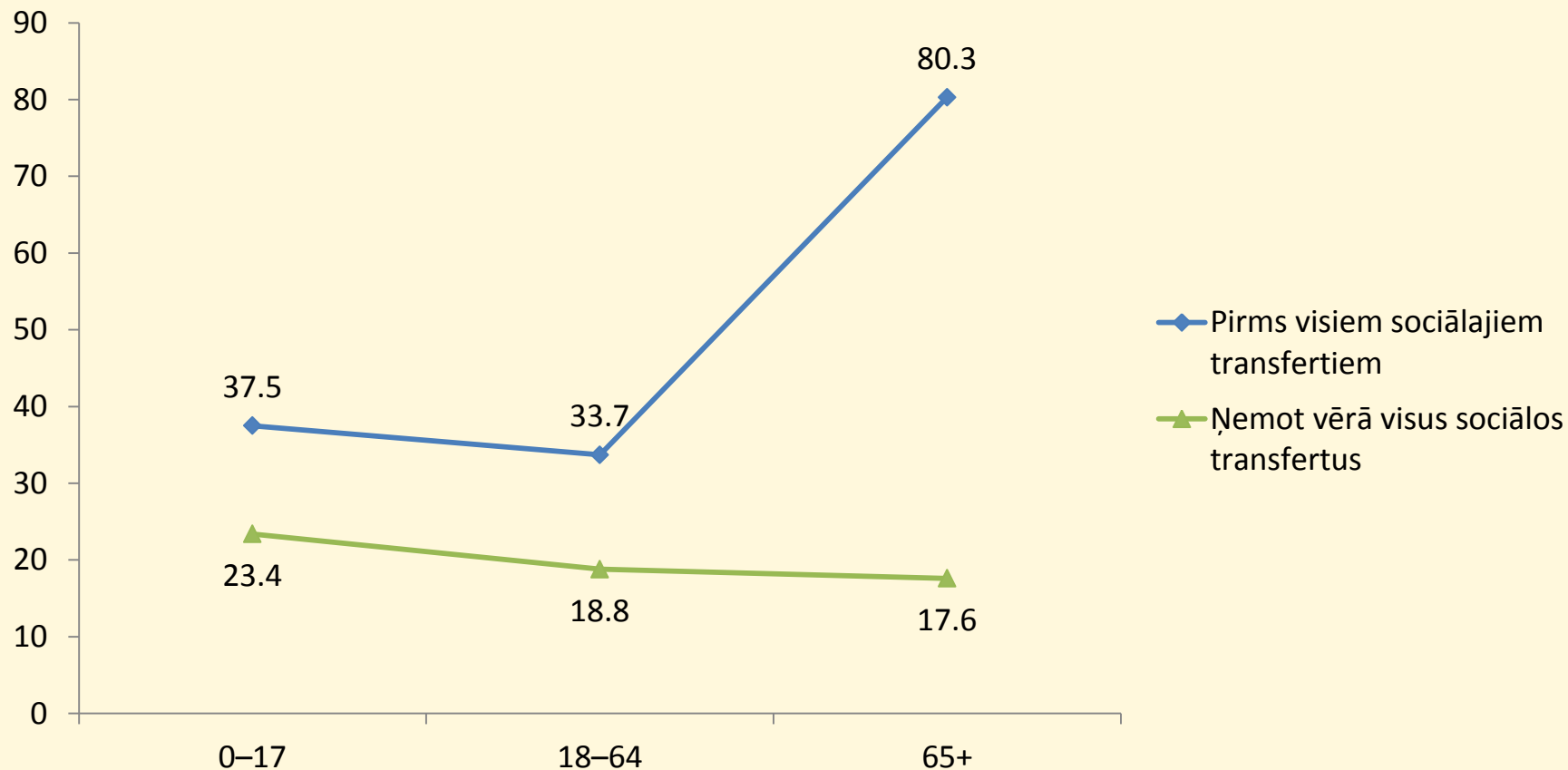

Minimālie ienākumu līmeņi Latvijā

Līmenis	Noteikts normatīvajos aktos	Noteikta aprēķina metodoloģija
Garantētā minimālā ienākumu (GMI) līmeņa sliexsnis (2014) (EUR 50)	Noteikts	Nav
Trūcīgas personas ienākumu līmenis (2014) (EUR 128)	Noteikts	Nav
Maznodrošinātas personas ienākumu līmenis (diferencēti) (2013) (EUR 128 - 356)	Noteikts	Nav
Nabadzības riska sliexsnis (2012) (EUR 235)	Nav noteikts	Ir
Iztikas minimums (līdz 2013.gada 31.decembrim) (EUR 253)	Nav noteikts	Ir

Nabadzības riska indekss pirms valsts un pašvaldību sociālo [transfertu](#) saņemšanas pēc vecuma 2012.gadā (%)

III. Kāds ir izmaiņu piedāvājums? (1)

Noteikt adekvātu,
pamatotu un vienotu
minimālā ienākuma
līmeni valstī

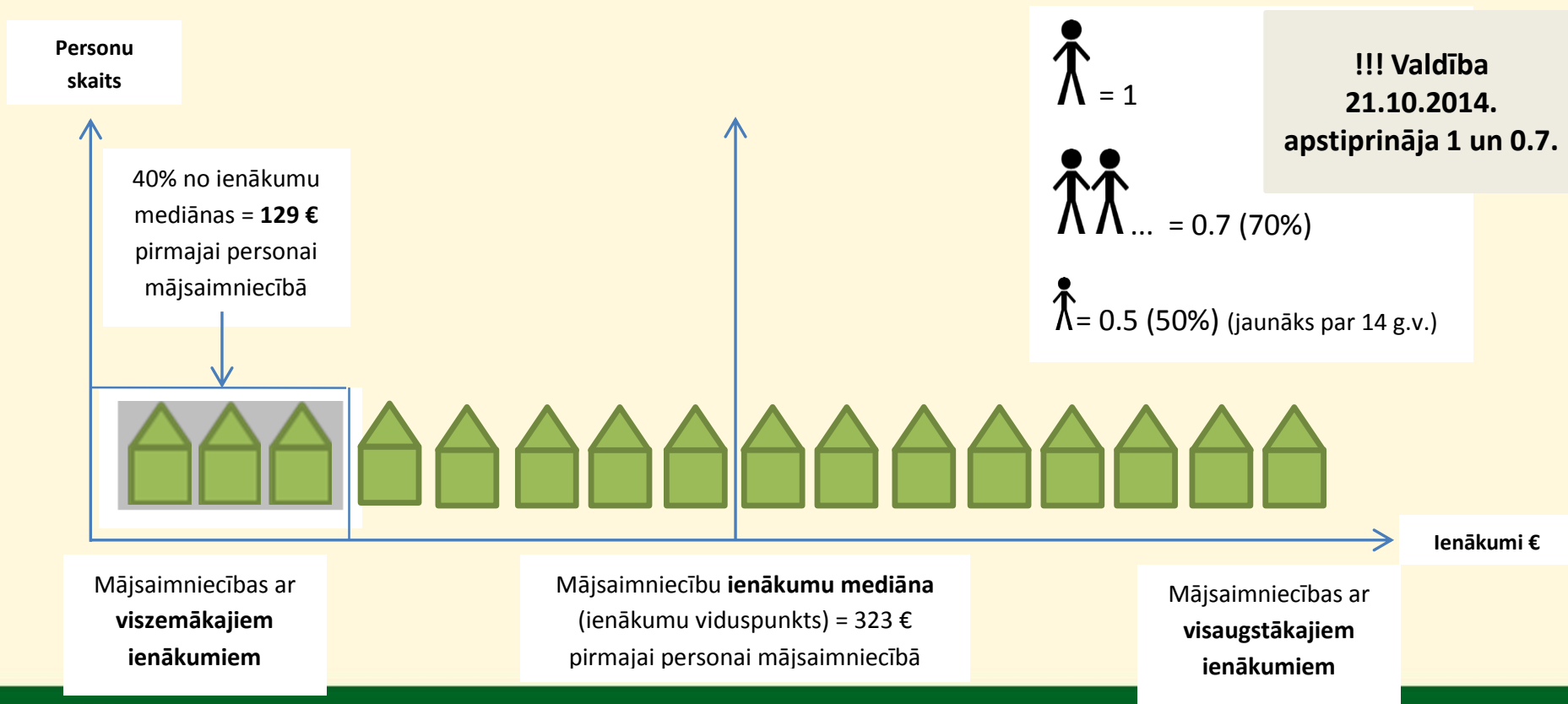

Attiecināt uz **visām**
iedzīvotāju ienākumus
ietekmējošajām
sistēmām (nodokļu,
pabalstu, pensiju)

III. Kāds ir izmaiņu piedāvājums? (2)

Minimālā ienākuma līmeni noteikt, pamatojoties uz starptautiskās organizācijas - OECD metodoloģiju nabadzības mērīšanā, nosakot to **40% apmērā no rīcībā esošo ienākumu mediānas pārrēķinātas uz ekvivalento patērētāju**

Minimālā ienākuma līmeņi dažādiem mājsaimniecību veidiem, piemērojot ekvivalences skalu 1; 0.7; 0.5

	129 €
	220 €
	285 €
	349 €
	414 €
	194 €
	259 €

III. Kāds ir izmaiņu piedāvājums? (3)

Pēc vienošanās par minimālā ienākuma līmeņa aprēķināšanas metodi to sasaistīt (ņemt vērā) ar:

- 1) ar IIN neapliekamo minimumu (no 75 → 129 EUR);
- 2) garantētā minimālā ienākuma līmeni (no 50 → 129 EUR);
- 3) bāzes jeb sociālo pensiju (no 70 → 129 EUR);
- 4) valsts sociālajiem pabalstiem;
- 5) bezdarbnieka minimālo pabalsta apmēru.

☝ Finansēšanas jautājums (līdzfinansējums pašvaldībām) viens no primāri izskatāmajiem jautājumiem līdztekus izmaiņām sociālajā palīdzības sistēmā!

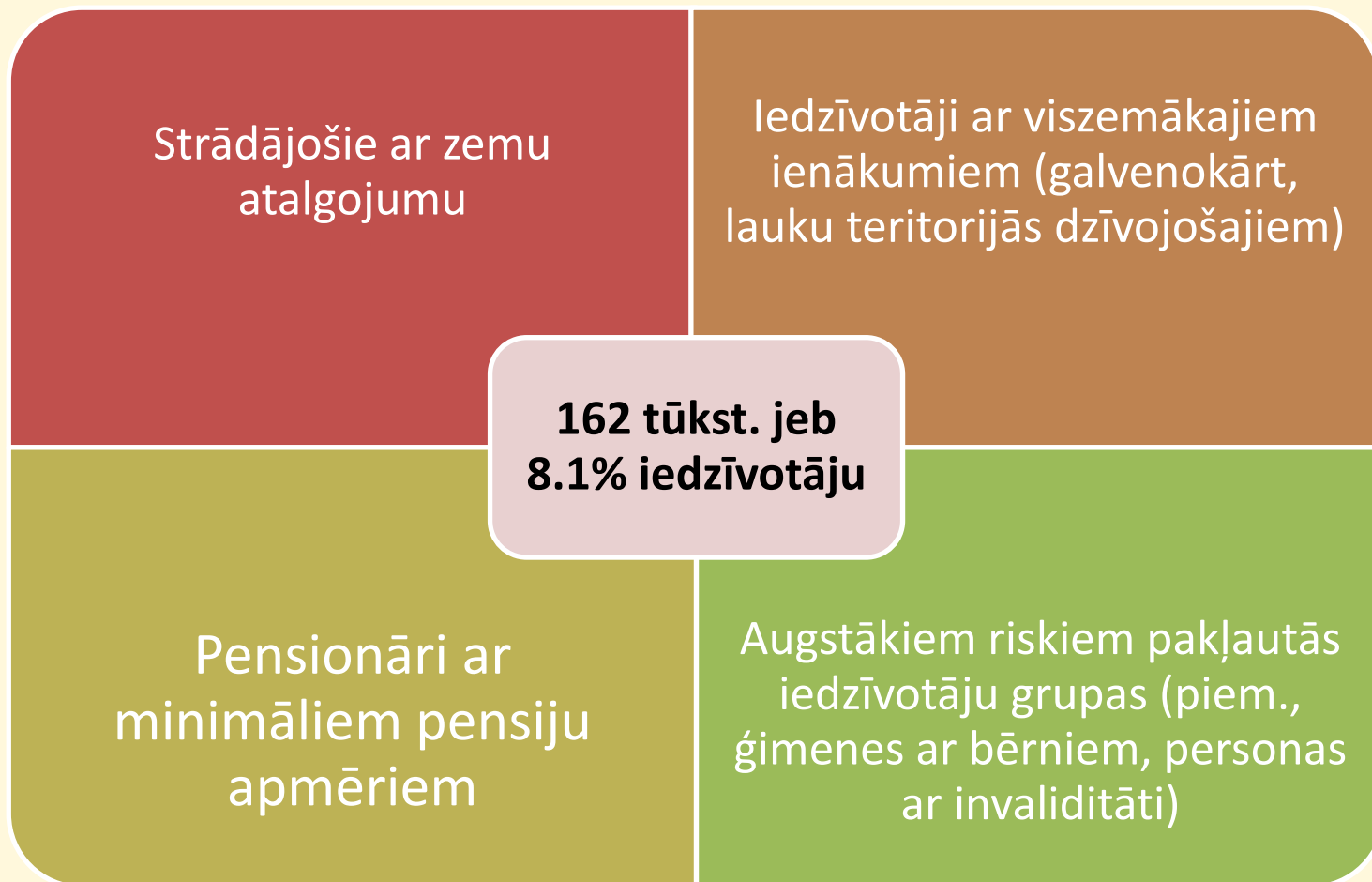

III. Kāds ir izmaiņu piedāvājums? (4)

Papildus minimālajam ienākumu līmenim veikt **jauna iztikas minimuma groza** izstrādi un aprēķināšanu, lai novērtētu minimālo ienākumu adekvātumu un pietiekamību

IV. Kas būs ieguvēji izmaiņu rezultātā?

V. Ar kādiem izaicinājumiem ir jārēķinās?

- 1) Latvijas iedzīvotāju blīvie ienākumi
- 2) līdzsvars starp indivīda aktivizēšanu un nabadzības slazdu
- 3) ēnu ekonomika un nabadzības riska indekss

Vidējās, zemākās un augstākās ienākumu robežas 5 ienākumu kategorijās

Ikmēneša ienākumi uz vienu mājsaimniecības locekli, eiro 2012.gadā
(EU SILC 2013.gada dati)

		vidēji	zemākā robeža	augstākā robeža
<p>GMI saņēmēji un trūcīgie līdz 128 euro</p> <p>Minimālā alga pēc nodokļu nomaksas 2012.g. - 206 euro</p> <p>Maznodrošinātās personas (142-356 euro 33% p/v)</p>	Latvija	319.90		
	1	111.88		līdz 171.26
	2	208.63	171.29	241.94
	3	272.10	242.02	309.31
	4	371.99	309.40	459.82
	5	701.33	no 459.9	

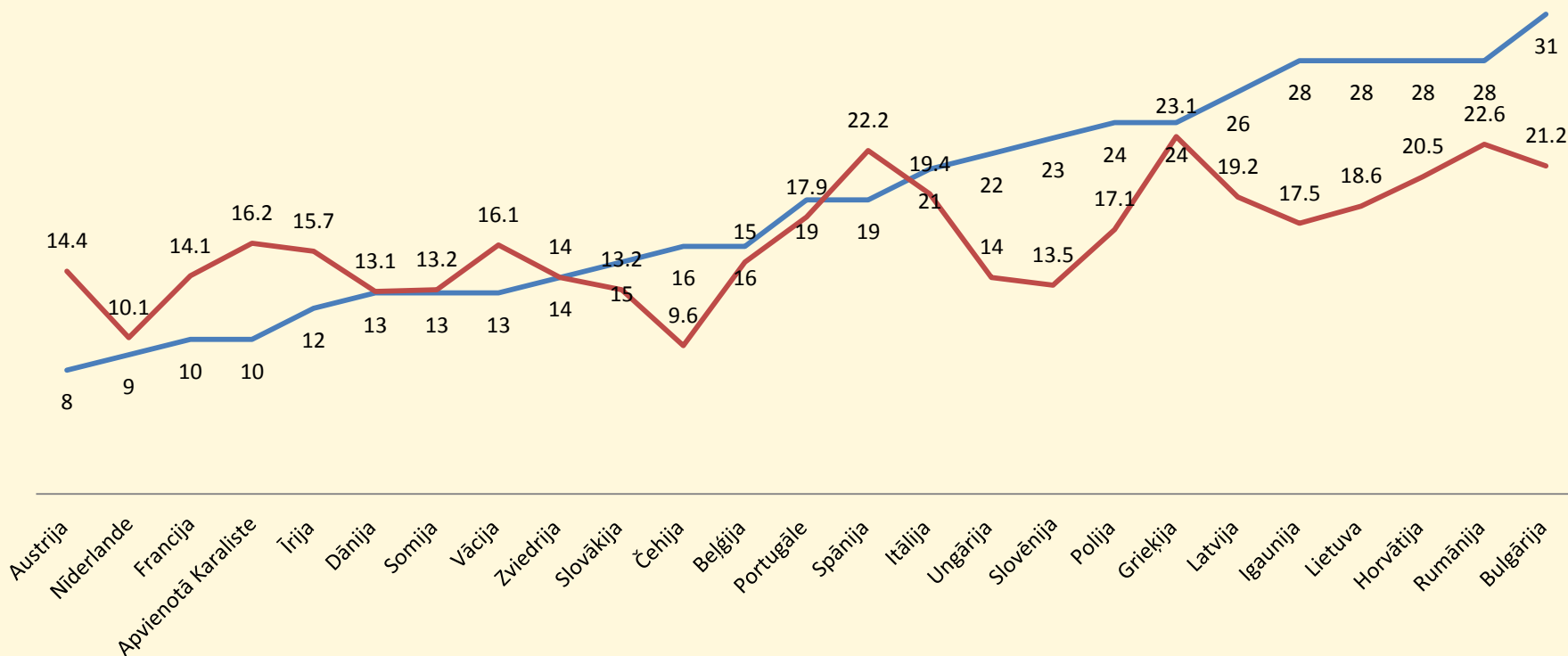
Kvintiles*
(iedzīvotāju ienākumu kategorijas)

* Kvintile jeb ienākumu kategorija (EU-SILC apsekojums) - viena piektā daļa (20%) no apsekoto mājsaimniecību skaita, kuras sagrupētas pieaugošā secībā pēc to rīcībā esošajiem ienākumiem uz vienu mājsaimniecības locekli

Ēnu ekonomikas īpatsvars un nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvars

— Ēnu ekonomikas īpatsvars % no IKP   — Nabadzības riska indekss % no iedzīvotājiem

Avots: http://www.atkearney.com/financial-institutions/featured-article/-/asset_publisher/j8lucAqMqEhB/content/the-shadow-economy-in-europe-2013/10192

VI. Kādi ir turpmākie soļi izmaiņu ieviešanai?

Plānoto izmaiņu virzieni	Pirms normatīvā akta izstrādes	Normatīvā akta projekta iesniegšana MK	Spēkā stāšanās datums
Minimālā ienākuma līmenis	Koncepcija: 2014.gada 17.oktobris	2015.gada 1.jūlijs	2016.gada 1.janvāris
IIN neapliekamais minimums			
Sociālā palīdzība	Plāns (darba grupa): 2015.gada 31.decembris	2016.gada 1.jūlijs	2017.gada 1.janvāris
Minimālā pensija			
Bezdarbnieka pabalsts			
Valsts sociālie pabalsti			
Iztikas minimuma grozs	Projekta izstrāde un ieviešana: 2017.gada 31.decembris	-	2018.gada 1.janvāris
<i>Provizoriskās izmaksas veido no 160 līdz 216 milj. euro gadā</i>			

Dažas idejas pirmo viedokļu apmaiņai saistībā ar sociālo palīdzību

- 1. Vai saglabājam statusus jeb nosakām tikai līmeņus, atbilstoši kuriem sniedzams atbalsts?**
- 2. Vai nosakām tikai minimālo ienākumu līmeni vai arī maksimālo?**
- 3. Vai pabalsta piešķiršanas nosacījumiem jābūt atšķirīgiem, ņemot vērā dažādās mērķa grupas vajadzības? (piem., darbaspējīgs strādā/nestrādā, ģimenes ar bērniem, personas ar invaliditāti u.c.)**
- 4. Ko jāmaina attiecībā uz tiesisko regulējumu, kas nosaka nepamatoti izmaksāto sociālās palīdzības pabalstu atgūšanu?**

Paldies visiem par ieguldījumu!

www.lm.gov.lv

Twitter:@Lab_min

Flickr.com:Labklajibas_ministrija

Youtube.com/labklajibasministrija

Draugiem.lv/labklajiba

LATVIJAS REPUBLIKAS LABKLĀJĪBAS MINISTRIJA
MINISTRY OF WELFARE OF THE REPUBLIC OF LATVIA